אני גימלאי, המתפרנס מהרצאות ו־מכתיבת מאמרים. יש לי הזכות הנעימה לשבת על־יד השולחן במכון ואן ליר בשנתיים הראשונות להיותי גימלאי למדתי באוניברסיטה, כהכנה לכתיבת הדוקטורט שלי, בתחום שהוא בין יחסים בינלאו־מיים והיסטוריה של בעיות הביטחון של ישראל לפני מיבצע־קדש.

כתבתי עבודות סמינריוניות וחיברתי ספר על הציונות של ימינו. השבוע גומ־רים לתקתק את הפרק האחרון של הספר. השם הטנטטיבי של הספר הוא החזון ושיברו.

אחרי שגמרתי לכתוב את הספר חזרתי לעסוק בדוקטורט שלי. כתבתי הרבה מאוד בעיתונות, אני פעיל מאוד בשלום־עכשיו ואני מרבה לנסוע לחו"ל. יצרתי קשרים מאוד חשובים עם הגולה, ואני מוזמן להרצאות.

● גם בעת אחרי שהתפרסמת כאחד ממנהיגי „שלום־עכשיו", מזמינים אותך להרצאות?

לא תמיד אותם אנשים.

● ההרצאות פחתו?

אני מרגיש שאני עדיין מרצה יותר מדי.

● מה דעתך על מיחאת הכבי־נון?

כתבתי מיכתב לאליהו בן־אלישר ו־אמרתי לו, שלדעתי זוהי מילחמה גרועה, שנוהלה על־ידי דרג מדיני גרוע. אני מותח ביקורת טוטאלית על המילחמה, ואיני מצדיק אותה מתחילתה ועד סופה.

הבעיה שלי היא, שלצד השני, שאינו מורכב מאנשים לגמרי מטומטמים או לגמרי מרושעים, יש הצדקות למילחמה הזאת, וההצדקות החלקיות האלה מופי־עות כיום כהישגים חלקיים.

ברור כשמש כי למרות שהממשלה מפ־ריזה בסכנות שהיו לגליל, הרי שלאש"ף היתה אופציה להפגזת הגליל. זה שאש"ף לא הפגיז וישמר על הפסקת־האש ואנחנו יצרנו פרובוקציה שהביאה להפגזה ו־הביאה למילחמה, זה לא משכנע את אלה הטוענים בעד המילחמה.

הצרה היא, שנכון שבעתיד הנראה לעין לא יעופו קטיושות על קריית־שמונה. ברור שאש"ף מירדן או מסוריה או מלבנון לא יוכל להפגיז מאסיבית, מכל מקום לא בסיגנון של יולי שעבר.

אז כשאתה מותח ביקורת על המילחמה, אומרים לי: מה אתה רוצה, השגנו את זה שלא יפגיזו את הגליל! ואני טוען: האם לא יכולת לקדם את האינטרס בלי המילחמה? בוודאי שיכולנו, ולכן לדעתי המילחמה אינה מוצדקת. כי אם ההישג שהושג לא עצר את תיסמונת הקונפליקט עם הפלסטינים, מה שקרה הוא שהעברנו את המילחמה מגיזרה לגיזרה. עדיף היה למצוא פיתרונות אחרים.

● מה אתה מציע?

הדבר נוגע לבעיה היסודית. מדינת־ישראל עד כה לא הציעה בכנות פיתרון הוגן לפלסטינים. בחודשים הראשונים אחרי ששת־הימים היו הצעות מרחיקות לכת למשא־ומתן. דיברו על הכל, חוץ מירושלים. מאז לא הציעו שום פיתרו־נות שהפלסטינים מסוגלים לקבל. מדינת־ישראל ולא שלום־עכשיו צריכה, לדעתי, להציע חלוקה מחדש של ארץ־ישראל המערבית.

אם מדינת־ישראל היתה אומרת לאש"ף: אנו מוכנים לדבר איתכם. אם אתם מו־כנים כמונו להגיע שמשא־ומתן והכרה הדדית הם יגאי ראשון, יתכן שהיתה מפלגת את אש"ף, והגורם המתון היה מתגבר ויושב לדבר איתנו. אני בספק אם זה היה קורה, אבל עד שלא ניסיתי, איני יודע. נניח שזה לא היה קורה, הפלסטינים בעולם היו נוכחים שישראל מציעה פשרה הוגנת, ושאש"ף לא מוכן לדבר. זאת אומרת שאש"ף אינו נציג ריאלי של הפלסטינים, ואז היתה קמה אופציה להנהגה אלטרנטיבית מתונה. זוהי כמובן אפשרות פחות טובה, כי היה לוקח למנהיגות כזו זמן להתבשל. אבל בוודאי

„יום סמוך מאוד בעד „שיר השלום", כאשר אחד מאלופי צה"ל והיחד־מפורסמים התנגד להשמעת השיר

שאלטרנטיבה כזאת לעולם לא תצמח, אם הפלסטינים לא יבינו שאש"ף אינו מוכן לפיתרון.

למיטלון אין כל סיכוי להצליח בגדה, אם הוא עושה דברים מתוך העמדה של בגין, שפירושה לא לתת לפלסטינים מיני־מום הוגן.

● אינך מאמין כי אש"ף הוא נציגו של העם הפלסטיני?

נכון שאין נציגות אחרת, אין גוף אחר, ונכון שהפלסטינים באופן מכריע מקבלים את אש"ף כנציג, ולכן צריך לקחת את אש"ף ברצינות. אך לא הייתי אומר שאש"ף הוא מנהיג טיבעי, רק במובן זה שאומה מדוכאת וכבושה הולכת אחרי הקיצוניים. טיבעי שבעלי הקרקע מהווים את האיזון של הכוחות החברתיים, אך מנהיגות אש"ף לא צמחה מתוך בעלי־הקרקע אלא מתוך הפליטים.

● כפגישותי עם פלסטינים ב־גדה המערבית ואפילו בכפרים ער־בים בתחומי הקו הירוק, הוכחר לי היטב כי הם רואים באש"ף את הנהגתם.

זה נובע מהת סכול שלהם נגד הכיבוש הישראלי. העובדה שלאש"ף יש מעט הישגים צבאיים ופוליטיים, מביאה אותם להאמין שאש"ף מביא להם כבוד. אל תשכחי שאש"ף, בניגוד להם, אינו נמצא תחת השילטון הישראלי.

כשאש"ף נוסד ב־1964, לפני שכבשנו את הגדה ואת רצועת עזה, יתכן שאש"ף היה נכשל, מכיוון שהוא ייצג פליטים שרצו לחזור לחיפה, לתל־אביב, ולהרוס את המדינה. אולם אחרי 1967 מופיע אש"ף כגוף הרוצה את השטחים הכבו־שים, וזה משנה את תדמיתו. היום רב הספק אם ניתן לגלגל את הגלגל אחורה, ולכן עדיף לנו שאש"ף יתמתן, מכיוון שהוא זמין, הוא ישנו, ויש עם מי לדבר.

ארבעה מיליון פלסטינים לא ישתקו בגין. משקר כשהוא אומר שתישקוט הארץ 40 שנה. מה יוצא לי מזה שהיא תישקוט 40 שנה? הנכד שלי יהיה חייל. אז אני לא צריך לדאוג?

הוא כמובן מקשקש. זה יקח הרבה פחות מ־40 שנה. מילחמת הלבנון דחתה מיל־חמה אחרת, מסיבה אחת: טכנולוגיה. בזכות חיל־האוויר ולא בזכות השיריון וגבירת צה"ל — אך מי אמר לני ש־הרוסים לא ימצאו פיתרון ומיכשור מתוח־כם יותר בעוד שלוש שנים?

■ ■ ■

● לדעתך, שרון צריך להתפ־טר?

מהר!

לפי דעתי, צריך לפטר אותו. ויחד איתו צריכה להתפטר הממשלה כולה. צריך לערוך בחירות חדשות.

● אתה מאמין שמיפלגת העבו־דה תחזור לשילטון?

יש אפשרות. למרות כל הפגיעות ש־פגעה בעצמה, היא עדיין מיפלגה גדולה.

● מי ינהיג את המיפלגה הזאת, ומי יהיה ראש־הממשלה מטעמה?

אם הברירה היא בין פרס ובגין, אני אומר מיידי: פרס, למרות מיגרעותיו.

● ומה עם יצחק רבין?

רבין, עם כל הביקורת שיש לי עליו בעיקבות המילחמה, לא נסחף באידיאו־לוגיה של ז'בוטינסקי או ביצרים של שרון. הוא איש חושב.

● לדעתך, עד שלום עכשיו דה־פוך למיפלגה?

החלטה בעניין זה צריכה ליפול, לדעתי, במיעד מאוחר, ואין טעם להחליט עכשיו. אם ייווצר גוף יוני מאוד, יתכן שעדיף לשלום־עכשיו להישאר גוף לא פרלמנ־טרי, שתהיה מיפלגה עם צל.

● מדוע שלום עכשיו מעדיפה לשמור על תפקיד של סוניות, מדוע אינה מוכנה להצטרף אל הגופים האחרים המתנגדים למילחמה?

שלום־עכשיו היא גוף מתון, המאחד בתוכו בעלי השקפות שונות. יש בו בעלי דיעות מרכזיות, יש בו כאלה ה־חושבים ימינה מהמרכז וכאלה החושבים שמאלה מהמרכז.

● כמה זמן תרשה לעצמה שלום עכשיו לשבת על הגדר?

אני לא חושב ששלום־עכשיו יושבת על הגדר.

● שלום־עכשיו לא מחזיקה ב־איפן חד־משמעי. היא לא החליטה מייד להתנגד למילחמה בלבנון, היססה, לקח לה זמן. היא לא החל־טה באופן חד־משמעי שהפיתרון היחיד לבעיה הוא הקמת מדינה פלסטינית.

זה לגיטימי שאת מעבירה ביקורת. את אומרת זאת מנקודת מבט שמאלית. זה לא אומר ששלום־עכשיו יושבת על ה־גדר, היא מבטאת את השקפות־העולם הממוצעות. היא לא רוצה להיות של"י או הוועד נגד המילחמה בלבנון, המורכב מגופים שמאליים.

אני מבין את הביקורת שלך, גם לי יש ביקורת, ואני מוצא עצמי לא אחת באגף השמאלי של שלום־עכשיו. אך אל תשכחי שלמרות שהביקורת שלך לגיטימית, יש גם ביקורת מימין, של כאלה המאמינים ב־שלום־עכשיו והטוענים כי היא הולכת יותר מדי שמאלה.

● מה דעתך על פגישתנו עם ערפאת?

יש לי קודם־כל ביקורת על ערפאת. מה שיצא מהפגישה שלכם איתו ומפגי־שתו עם אנשי הקונגרס האמריקאים, זו מוסיקה יותר מזוקה מאשר מועילה. הוא דואג לזה שהאמריקאים יכירו בו. זה מה שמעניין אותו.

● הוא מאמין שאין סיכוי ש־אנחנו נכיר בו, אלא אם האמרי־קאים יכירו בו.

כן, אבל אני מאוכזב שהוא לא פונה אליי. אני חושב שהוא טועה. עוד בימי המופתי ניסו כל מיני פטנטים. הפטנט היחידי הוא פטנט של פשרה — שידבר אליי ישירות, בלי עקיפות. שלא ישלח את סרטאווי לדבר עם אבנרי ועם מתי פלד, ואחר־כך יכחיש. שלא יכתוב פתקים ואחר־כך נציג שלו יגיד דבר אחר.

אני יכול להבין אותו. הממשלה שלי אשמה. אני לא בא אליו בטענות, אבל כואב לי הלב שזהו המצב. אך עובדה היא, שפגישתכם עם ערפאת לא תרמה כלום לשיפור המצב. ערפאת לא אמר לכם שום דבר מדהים, שום דבר שקיוויתי או ציפיתי שיגיד. אני לא חושב שפגי־שתכם איתו היתה אירוע חשוב.

● העובדה שבפעם הראשונה בהסטוריה נפגש ערפאת עם עי־תונאים ישראליים ודיבר אל ה־ישראליים חשובה בעיניך?

את צודקת. עצם העובדה שישראלים נפגשו עם ערפאת, זה כבר חשוב. עצם העובדה שנפגשתם עם ערפאת ולא אסרו אתכם, זו שבירת הטאבו הקיצוני ביו־תרומה. אבל איכשהו, השיחות עם סר־טאווי ועם ערפאת נגמרו במוסיקה מבול־בלת, וכשמישהו צוטט ברדיו הצרפתי כאומר המיכה האחרונה, זה תמיד היה או אבנרי או פלד, אף פעם לא סרטאווי. לדעתי, זה הזיק לעניין יותר מאשר הועיל. זה פגע באמינות. זה פגע ב־תיקוות של אלה המאמינים שצריך לדבר עם אש"ף, כי לא רק לנו יש מה להציע לו. גם הוא מוכן ללכת לקראתנו. אבל אי־הנכונות של אש"ף ללכת צעד קדימה מאוד הזיקה לכוחות השלום בארץ.

ברַאון עם בגין
„צריך לערוך בחירות חדשות"

● אתה דורש מערפאת לעשות צעד קדימה, בעוד ששלום־עכשיו אפילו לא עושה חצי צעד קדימה. להיפך, יש לה מין נוסחה מתוח־כמת האומרת שיש להכיר בקיום הלאומי של העם הפלסטיני, אך לא שיש להכיר בזכותו של העם ה־פלסטיני למדינה משלו.

זה נכון. שלום־עכשיו לא מוכנה להגיד מראש שרק מדינה פלסטינית היא ה־פיתרון. אני אישית מעדיף ששלום־עכשיו תגיד שהיא בעד מדינה פלסטינית. אני מודה שיש בזה מידה מסויימת של פגם. למרות שכל ילד יכול להבין מנוסחות שלום־עכשיו שזה כולל גם את אש"ף.

● ובכך זאת, נמנעים מהמירה אש"ף.

בשיחות שאנו עורכים, אנו נגררים להרגשה כאילו אש"ף זה מעין אגודה של צדיקים. יש לקהל הישראלי בעיה עם אש"ף. אני אולי השתחררתי מזה, את אולי השתחררת מזה, אבל כולנו מודעים למה שאש"ף עשה עד עכשיו. אני יכול לדבר על ההכרזות האיומות שלהם, ועל מעשי הרצח שלהם, ואני צריך לעשות מאמץ עצום ולהאמין שלמ־רות זה כדאי וצריך לדבר איתם. קשה להשתחרר מזה, למרות שהטיעון של רצח הילדים, אחרי מה שעשינו בביירות, אינו תופס. אנחנו לא יכולים לדבר על זה. עכשיו אנחנו 1:1 עם אש"ף.

אבל לא כל אחד הוא כמוני וכמוך, לא כל אחד מסוגל להתגבר על הרגשות ולהגיד: בואי נדבר עם אש"ף. באופן אישי, הייתי רוצה לראות את שלום־עכשיו הולכת לכיוון הזה, אבל לא ערפאת ולא אש"ף עוזרים לנו. אני עדיין מחכה להזדמנות לדבר עם אש"ף. עד עכשיו לא הרגשתי שהעולם נפתח ושאני יכול לרוץ קדימה.

קציץ־חינוך־ראשי והרמטכ"ל
„לא זוכר את המערכון"